

Propaganda Aracı Olarak Totaliter Dilde Kullanılan Metaforlar: Sovyetler Birliği Örneği

DR. ÖĞRETİM ÜYESİ HAKAN SARAÇ*

Öz

Ekim Devrimi'nin gerçekleştiği 17 Ekim 1917 tarihi, başta Rusya olmak üzere dünya siyaset tarihinde yeni bir dönemin başlangıcını işaret etmiştir. Çarlık Rusya'sının yerini alan Sovyet hükümeti, siyasal ve toplumsal yaşamda köklü değişikliklere ve yeniliklere imza atarken, bu dönüşümden Rus dili de etkilenmiştir. Sovyet rejimi, bilinçli ve kasıtlı bir şekilde dilin leksik ve semantik yapısına müdahalede bulunarak "Sovyet Totaliter Dili"nin doğuşunu ve gelişimini sağlamıştır. Sovyet gerçekliğini ve sosyalist ideolojiyi halk bilincine yerleştirmeyi hedefleyen bu rejim, yeni dille birlikte yeni bir üslup ve anlatım mekanizması geliştirmiştir. Nitekim Lenin ve Stalin gibi liderler, politik söylemlerinde özellikle "düşman" imgesi yaratmak, kişi, grup ve olayları manipüle etmek amacıyla metaforik ifadelerle başvurmuşlardır. Bu sebeple Sovyet liderleri, Çarlık Rusya'sını, devrim karşıtı askeri güçleri, burjuvaziyi, entelijansiyayı, kapitalistleri ve sömürgecileri tanımlamak için sık sık metaforlardan yararlanmışlardır.

Sovyet dönemi Rusçasında devrim karşıtları için *haşere, köpek, parazit, örümcek, tiran, köpekbalığı ve hidra (fantastik yaratık)*; sömürgeciler için *örümcekler*; emekçiler için *sinekler*; devrim karşıtı silahlı örgütler için *çete*; *burjuvazi ve kapitalist sistemin çöküşü için gün batımı* gibi metaforlar kullanılmıştır. Bu çalışmada, Sovyet rejiminin totaliter dilde kullandığı bu ve benzeri metaforların anlamsal ve işlevsel özellikleri incelenmektedir.

Anahtar sözcükler: Sovyetler Birliği, politik söylem, Sovyet totaliter dili, metaforlar

METAPHORS USED AS A PROPAGANDA TOOL IN TOTALITARIAN LANGUAGE:

THE CASE OF THE SOVIET UNION

Abstract

The October Revolution of 1917, which took place on October 17, marked the beginning of a new era in world politics, especially in Russia. The Soviet government, which replaced the Tsarist regime, introduced radical changes and innovations in political and social life, and the Russian language was also affected by this transformation. The Soviet regime intentionally inverted in the lexical and semantic structure of the language, leading to the birth and development of the "Soviet Totalitarian Language". Aiming to instill Soviet reality and socialist ideology into the public consciousness, this regime developed a new style and narrative mechanism along with the new language. Indeed, leaders such as Lenin and Stalin resorted to metaphorical expressions in their

political discourse, particularly to create an image of the "enemy", to exaggerate and manipulate individuals, groups, and event. For this reason, Soviet leaders frequently employed metaphors to characterize Tsarist Russian, counter-revolutionary military forces, the bourgeoisie, the intelligents, capitalists, and colonialists.

In Soviet Russian, metaphors such as insects, dogs, parasites, spiders, tyrants, sharks, and hydras were used for counter-revolutionaries; spiders for colonialists; flies for the working class; gangs for counter-revolutionary armed organizations; and sunset for the collapse of the bourgeoisie and the capitalist system. This study examines the semantic and functional features of these and similiar metaphors used in totalitarian language of the Soviet regime.

Keywords: Soviet Union, political discourse, Soviet totalitarian language, metaphors

GİRİŞ

19 17 yılında Rusya'da gerçekleşen Ekim Devrimi sonrasında, iktidarı Çarlık rejiminden devralan Sovyet yönetimi, siyaset, askeriye, ekonomi, eğitim ve sanat gibi yaşamın birçok alanında yeniliklerin ve değişimlerin hayata geçirilmesi için girişimlerde bulunmaya başlamıştır. Rus halkının dinî ve milli geleneklerinin göz ardı edilip unutturulmaya çalışıldığı, bunun yerine sosyalist ideoloji temelli yaşam tarzının halka dayatıldığı yeni bir döneme girilmiştir. Bu gelişmeler, Rus topraklarında yaklaşık yetmiş yıl sürecek olan proletarya diktatörlüğünün yaşanacağını sinyali vermekteydi. Devletin tek partili yönetim sistemi ve tek bir ideolojiyle yönetilmesi, Sovyetler Birliği'nde totaliter bir rejimin ortaya çıkmasına neden olmuştur. Sovyet rejimi yerini sağlamlaştırmak, halkı bilinçlendirmek ve yeni taraftarlar kazanmak için propaganda çalışmalarına hız vermiştir. Rejimin propaganda sürecinde kitleleri politize ve mobilize etmedeki en güçlü silahı ise "Sovyet totaliter dili" olmuştur. Bu yeni lisan Rus dilinde "novoyaz" (yeni söylem) olarak tanımlanmıştır. Siyasi iradenin gücü ve etkisiyle bu yeni dilin leksik yapısı üzerinde hem sözcüksel hem de anlamsal açıdan köklü yenilik ve değişimler yapılmıştır. "Novoyaz"ın sözcüksel ve anlamsal boyutları incelenirken başvurulacak en önemli kaynak söz konusu dönemde dilbilimci Dimitri Nikolayeviç Uşakov editörlüğünde hazırlanan "Rus Dilinin Açıklamalı Sözlüğü" (Толковый словарь русского языка) olmuştur (Çaylak, 2017, s. 198).

Sovyet politikalarının hayatın tüm alanlarına sirayet etmesi için hükümetin totaliter bir dile ihtiyaç duyduğu açıkça görülmekteydi. Sovyet hükümeti, yeni sosyalist düzenin kitleler tarafından kabul edilmesi ve benimsenmesinin, anlaşılır ve basit bir dille aktarılmasıyla mümkün olacağını farkındaydı. Araştırmacı Jacques Rupnik (1993'den akt. Çetin, 2002, s. 27) bir çalışmasında "totaliter yönetimlerde iktidar silah ve baskı ile elde edilir ama dil ile sürdürülür. Hayatın bütün alanlarını politize etme üzerine kurulu totaliter sistem, dil sayesinde günlük hayatın bütün işlevlerinde etkin rol oynar. Dil topluma yeni bir bilinç kazandırmanın ve belleğin tahrip edilmesinin bir aracı olarak kullanılır" görüşünü ileri sürmüştür. Sovyet Rus dilbilimci Kupina'ya (1995, s. 7) göre toplumsal bilincin bir unsuru olarak ideoloji, öncelikle dilde varlık göstermektedir. İdeoloji, dil vasıtasıyla halkın bilincine nüfuz eder ve bu şekilde orada işlevsellik kazanır. Dolayısıyla totaliter rejimlerde resmî ideolojinin halk üzerindeki etkisi, dil politikaları yoluyla gerçekleştirilir.

Tarihte dil ve siyaset arasındaki ilişkinin en yoğun yaşandığı dönemlerden biri de XX. yüzyılın başlarıdır. Sovyetler Birliği'nin Josef Stalin dönemi bu duruma iyi bir örnektir. Stalin döneminde dilin doğal işleyişine dışarıdan müdahale edildiği zamanlar olmuştur (Yapıcı, 2017, s. 305). Başka bir ifadeyle, siyasi irade doğrultusunda Rus dilinin özellikle kelime dağarcığında kısmi değişiklikler gerçekleştirilmiştir. Dilin halk üzerindeki etkisinin farkında olan Vladimir Lenin ve ardından gelen Josef Stalin, Sovyet dönemi Rus dilinin oluşturulmasında ve geliştirilmesinde en etkili liderler arasında yer almışlardır (Öksüz, 2012, s. 42). Sovyet rejimi, hedeflerine ulaşmada en etkili araç olarak gördüğü dili yeniliklere ve değişimlere tabi tutmuş; bu süreç sonucunda, dilde politik ve ideolojik kodlar içeren yeni ifade ve anlatım biçimleri ortaya çıkmıştır. Böylelikle yaklaşık yetmiş yıl boyunca Sovyet devletine, komünist partiye ve sosyalist ideolojiye hizmet edecek ve bu değerleri toplum hafızasına taşıyacak ve orada yaşatacak olan "Sovyet totaliter dili"nin oluşumu gerçekleşmiştir.

Sovyet gerçekliği ile sosyalist ideolojinin kitleler tarafından benimsenmesi ve toplumsal hayatta varlığını sürdürmesi, yazılı ve sözlü metinlerde metafor, simge ve sembol gibi formların kullanımıyla ilişkilidir. İktidar, ortaya çıkan bu yeni dili metaforik, nükteli ve sembolik anlatım ve ifadelerle süsleyerek genellikle gerçekleri gizlemeye çalışmıştır. Metaforlar birer sembol olmaları hasebiyle sıradan sözcüklere kıyasla duygusal yoğunluğu daha hızlı ve daha belirgin bir biçimde yaratma kapasitesine sahiptir (Robbins, 1995, s. 286). Bu nedenle, Sovyetlerin politik söylemlerinde metaforik kullanımlara sıkça başvurduğu göze çarpmaktadır: başarı mücadelesi (борьба за успеваемость), mahsul savaşı (битва за урожай), temizlik (чистка), değişim rüzgarı (ветер перемен), emperyalist köpek balıkları (империалистические акулы), karşıdevrim hidrası (гидра контрреволюции), uyararak, önceden haber vermek anlamında sinyal (işaret ya da rapor) vermek (сигнализировать, доносить) (Saraç, 2019, s. 32). Yukarıda verilen ifadeler söz konusu metaforik kullanımlardan bazılarıdır.

Bu çalışmanın konusu, Sovyet totaliter dilinde çeşitli tanım ve betimlemelerin oluşturulmasında tercih edilen metaforik kullanımların incelenmesidir. Çalışmanın amacı ise bu metaforik kullanımların semantik açıdan çözümlenmesi ve yorumlanmasıdır. Bunun için "Rus Dilinin Açıklamalı Sözlüğü"nde yeniden yorumlanan, sembolleştirilerek Sovyet dönemi Rusçasında politik ve ideolojik anlamlar kazanan ve Sovyetler Birliği dönemine ışık tutan söz ve söz öbeklerinin önce temel anlamları verilecek daha sonra da bunlara yüklenen ideolojik içerikli metaforik manalar mercek altına alınacaktır. Ayrıca, Sovyet totaliter dilinde sosyalist ideolojiyle ilişkilendirilen bu metaforik kullanımların kültürdilbilimsel açıdan çözümlenmesi yapılacaktır. Çünkü totaliter dil, dil-kültür bağlamında ele alınması gereken bir niteliğe sahiptir ve toplumun tarihinden ve kültüründen ayrı olarak düşünülemez (Kupina, 1995, s. 3). Bu sayede bahsi geçen dönemin söz varlığına yansıyan Sovyet tarihi, kültürü ve toplumsal normları da kısmen açığa çıkarılacaktır.

Tarafımızca yapılan incelemeler sonucunda, Sovyet liderlerin parti kurultaylarındaki konuşmaları ve medya dili üzerinde yapılan incelemeler, Sovyet totaliter dilinde çeşitli metaforik (sembolik) kullanımların varlığını ortaya koymuştur. Ancak, Sovyet totaliter dilinde yaygın olarak kullanıldığı ve dönemin farklı olay ve olgularına ışık tuttuğu tespit edilen on üç metaforik ifade, bu çalışmanın sınırları içinde incelenecektir: *Haşere (вредитель)*, *köpek (собака)*, *hidra (зидра)*, *parazit (паразит)*, *örümcekler (пауки)* ve *sinekler (мухи)*, *tiran (тиран)*, *yuva (гнездо)*, *zakar (закат)* (*günbatımı*),

çürümüşlük (гниль/гнилой), çete (банда), hapishane (тюрьма) ve tasfiye-temizlik (чистка). Bu çalışmada, sözü geçen metaforların anlamsal ve işlevsel yönleri, yukarıda belirtilen yöntemler çerçevesinde incelenecektir.

1. SOVYET TOTALİTER DİLİNDE KULLANILAN METAFORLAR

Tüm totaliter dillerde olduğu gibi, Sovyetlerde de “biz” ve “öteki” mekanizmasının halk bilincine yerleşmesi adına “düşman” imgesi yaratma, üzerinde titizlikle durulan bir konuydu. Sovyet hükümetinin amacı, bir yandan "biz" olanların ortak bir duygu ve düşünce etrafında birleşmelerini sağlamak, diğer yandan ise "ötekiler" olarak adlandırılan devrim karşıtlarını hedef alarak halk nezdindeki güç, imaj ve itibarlarını zedelemektir. Bu hedef doğrultusunda Sovyet rejimi politik söylemlerinde estetik, etik ve semantik açıdan hafızada kalıcı ve derin izler bırakan metaforlara ve sembollere yönelmiştir. Özellikle Vladimir Lenin ve Josef Stalin, parti toplantılarında yaptıkları konuşma ve tartışmalarda “ötekiler” olarak addedilen “düşman” güçlerini olumsuz özellikler taşıyan birtakım hayvanlar ve fantastik figürlerle ilişkilendirmişlerdir. Bolşevikler, devrimden önce Rus asillerini, saray erkânını ve toprak sahiplerini; devrimden sonra ise burjuvaziyi, sömürgecileri ve kapitalistleri aşağılayıcı terimlerle ve vahşi hayvan benzetmeleriyle nitelendirmiştir: *Halk düşmanı (враги народа), yılan yutağı (клубок змей), kudurmuş köpekler (бешеные собаки), faşizm köpekleri (псы фашизма), insanlığın yüzkaraları (выродки человечества), insan kılığındaki canavarlar (чудовища в образе человека), faşist canavarlar (фашистские зверства)* (Saraç, 2019, s. 73). Sovyet döneminin yazılı ve sözlü metinleri mercek altına alındığında “öteki” imgesini tanımlamak için Sovyet totaliter dilinde yirmiden fazla hayvan metaforunun kullanıldığı tespit edilmiştir (Budayev ve Çudinov, 2009). Sovyetlerin politik söylemlerinde hayvan adlarından türetilen, devrim karşıtı “düşman” kesimleri ifade etmede yararlanılan metaforların başında “haşere” (вредитель) metaforu gelmektedir.

1.1. “Haşere” metaforu

Haşere, Sovyet totaliter dilinde “düşman” kavramını sembolize eden bir metafordur. Bu metaforun ulusal ya da uluslararası arenada devrim karşıtlığı yapan kimseler için kullanıldığı göze çarpmaktadır. Sovyet halkına, kurumlarına ve ideolojisine zarar verdiği inanan birey ya da örgütler sembolik olarak “haşere” metaforuyla tanımlanmaktadır. Sovyet politikaları ve ideolojisi çerçevesinde hazırlanan Rus Dilinin Açıklamalı Sözlüğü’nde ilk olarak “zararlı bir hayvan türü” anlamıyla kullanılan “haşere” sözcüğü kendisine yüklenen ideolojik manasıyla “Sovyet devletinin otoritesini zayıflatmak ve hükümet karşıtı olay ve eylemlerde bulunmayı amaçlayarak devleti siyasi ve ekonomik açıdan zarara uğratan, devrim karşıtı kimse” şeklinde yorumlanmaktadır (Tolkoviy slovar’ russkogo yazıka, 1935-1940, s. 394).

Sovyet liderleri, kurultay konuşmalarında devrim karşıtları için "haşere" metaforunu sıkça kullanmaktadır: “Biz, halk ekonomisinin yeniden yapılandırılmasının bizlere Sovyet ekonomik bürokrasisiyle mücadeleyi güçlendirme, bu bürokrasiyi yozlaşmış ve yabancı unsurlardan, sabotajcılardan, haşerelerden ve benzerlerinden temizleme hususunda yeni görevler dikte ettiğini söylüyoruz” (“Мы говорим, что реконструкция народного хозяйства диктует нам новые задачи

по усилению борьбы с бюрократизм советско-хозяйственного аппарата, по очищению этого аппарата от гнилых и чуждых элементов, от вредителей и т.д. и т.п.”) (Stalin, 1929).

1.2. “Köpek” metaforu

Bolşevikler, Rus halkını özellikle de işçileri ve köylüleri hakir gören, yoksullaştıran ve emeğini sömüren Çarlık monarşisine, Rus asillerine, toprak sahibi zenginlere, emperyalistler ile kapitalistlere karşı devrim yapmıştır. Bu sebeple söz konusu kişi ve gruplar, Sovyet liderlerinin gözünde proletarya devrimi, Sovyet politikaları ve sosyalist ideolojinin karşısında duran “ötekiler” olarak nitelendirilen düşman güçleridir. Bu açıdan Sovyet totaliter dilinde Çarlık hükümetine, burjuva sınıfına ve emperyalistlere yardım eden ve onların uşaklığını yapan kişilerin, kurumların, örgütlerin “köpek” (собака) metaforu ile tanımlandığı söylenebilir. Bu benzetme, Rus Dilinin Açıklamalı Sözlüğü’nde “köpek” sözcüğünün “yırtıcı ve tecavüzcü” gibi ideolojik anlam kazanmasına sebep olmuştur: *Emperyalizmin kanlı köpekleri (кровоавные собаки имперуализма)* (Tolkoviy slovar’ russkogo yazıka, 1935-1940, s. 829).

1.3. “Parazit” metaforu

Bir ideoloji olarak sosyalizm/komünizm, üretimin kolektif katılımı ile yapılmasını öngörür. Bu bakımdan Sovyet rejimi tarafından yeni oluşturulan sosyalist toplumda herhangi bir sınıf ayrımı yapılmaksızın her yaştan ve her kesimden (genç/yaşlı, kadın/erkek) bireyin üretime dâhil olarak kalkınmaya katkı sağlaması beklenir. Dolayısıyla yeni sosyalist sistem, alt sınıfların sırtından geçinen asalaklar ve beleşçilerden uzak bir toplum oluşturma amacı gütmüştür (Budayev ve Çudinov, 2009). Sovyet yönetimi bu tip kimseleri ifşa etmek, halkı bilgilendirmek ve emek hırsızlarını “ötekileştirmek” amacıyla çeşitli söylem ve tabirlere başvurur. Bunun için Sovyet liderler halkın emek ve alın terini sömüren ve onların hakkını gasp eden kişiler için “parazit” (паразит) ifadesini kullanır. Böylelikle “parazit” sözcüğü ‘doğası gereği başka canlılar içinde/üzerinde sürekli ya da geçici olarak yaşayıp onlara zarar veren hayvan türü’ temel anlamının yanı sıra bir de ‘halkın alın teri ve emeğini sömüren kişi/kişiler’ şeklindeki ideolojik anlamını kazanmıştır: *“Emekçi kitlelerin parazitleri (паразиты трудящихся масс); Emekçi kitlelerin sırtındaki parazitler (паразиты на шее трудящихся)”* (Tolkoviy slovar’ russkogo yazıka, 1935-1940, s. 39). 1929’da yayımlanan “Devrim Türküleri” (Революционные песни) şiir kitabında derlenen devrim türkülerinden “Enternasyonal” (Интернационален) isimli parçada devrim karşıtlarından “parazitler” olarak bahsedilmektedir:

Лишь мы, работники всемирной Великой армии труда,

Владеть землей имеем право, А паразиты – никогда!

(Yalnızca biz, büyük emek ordusunun işçileri,

Dünyaya hükmetme hakkına sahibiz, ama asalaklar asla!) (Revolutsionniye pesni, 1929, s. 2).

“Varşovalı Kadın” (Варшавянка) isimli Rus-Polonya devrim şarkısında da emek hırsızları için yine “parazitler” metaforunun kullanıldığı görülmektedir:

Месть беспощадная всем супостатам,

Всем паразитам трудящихся масс!!

(Tüm düşmanlara ve emekçi kitlelerin *asalaklarına* karşı amansız bir intikam!) (Revolutsionniye pesni, 1929, s. 3).

Yine benzer bir şekilde bu duygu ve düşünceler Kızıl Ordu'ya ait bir zırhlı trene "Parazitlere ölüm" (смерть паразитам) adı verilerek de gösterilmiştir (Jorj Niva, 1999'dan akt., Saraç, 2019, s. 80).

1.4. "Örümcekler" ve "Sinekler" metaforu

Sovyet propagandasında toplum içindeki emek ve gelir adaletsizliği ve eşitsizliğine vurgu yapmada faydalanılan yaygın kullanımlardan bir diğeri de "örümcekler" (пауки) ve "sinekler" (мухи) metaforlarıdır. Sovyet totaliter dilinde başvurulan "örümcekler-kapitalistler" ve "sinekler-işçiler" benzetmelerinin ilk olarak kullanıldığı yer aslında Alman siyaset arenasıdır. Böylesi bir benzetmenin ilk defa Alman Sosyal Demokrat Partisi kurucularından olan Wilhelm Liebknecht'in "Örümcekler ve Sinekler" (Die Fliegen und die Spinnen) adlı broşüründe kullanıldığını söylemek gerekir. Sonrasında Bolşevikler de Rusya'daki iç savaş yıllarında bu çalışmadan esinlenerek sözü edilen imgelerden yararlanırlar (Kolonitski, 1996'dan akt. Saraç, 2019, s. 80).

1.5. "Hidra" metaforu

Sovyet sloganlarında düşman güçleri tanımlanırken fantastik figürler ve hayvanlar sıkça kullanılır (Saraç, 2019, s. 73). Bu bağlamda, Sovyet totaliter dilinde amansızca savaş halinde bulunan düşman güçleri ve ögeleri "hidra" metaforuyla tanımlanır (Mokienko ve Nikitina, 1998, s. 117). Rus Dilinin Açıklamalı Sözlüğü'nde "eski Yunan mitolojisinde çok başlı bir yaratık" olarak tanımlanan "hidra" sözcüğü ideolojik olarak 'mücadele etmek için çok çaba ve zaman gerektiren düşmanca ve gizlice yürütülen siyasi hareketler' olarak yorumlanmaktadır: *Karşıdevrim hidrası (гидра контрреволюции); Burjuva hidrası (буржуазная гидра); Kapitalizmin uluslararası hidrası (международная гидра капитализма) vb.*" (Tolkoviı slovar' russkogo yazıka, 1935-1940, s. 557). Devrim sonrası Bolşeviklerin karşısında duran birden fazla unsur olmuştur. Bunların başında burjuvazi ve kapitalistler gelmiştir. Bolşeviklere göre devrim karşıtları hem sayıca fazla hem de çok tehlikelilerdir. Bu yüzden, Sovyetlerin gözünde söz konusu düşman unsurları efsanevi yaratık olan "hidra"ya benzemektedir.

Söz konusu metaforun bilimsel yazılarda ve edebi eserlerde kullanımına rastlanmaktadır: "Bir askerin düşmanları vardır. Eğer ki *hidra* ortaya çıkarsa, Sovyet iktidarını cesurca kuru (A. Nedogonov, Nov. mir, 1947, 1, 34); Frunze dedi ki, son düşmanı, Kırım'ı ez ve yok et (Lugovskiy, 35); Menşeviklerle işimizi bitirip burjuva kobrasının başını keseceğiz. Kobra değil, *hidra*. – diye düzeltti Huriyev (T. 1, 151); Karşı devrimin *hidrasıyla* savaşmaya gitti (A. Tolstoy, 1977, 310); Uluslararası kapitalizmin *hidrası* başını kaldırıyor – dedi baba (Bib. pionera, T. 10-11)." ("У солдата есть враги, *гидра* выпрет – значит смело власть Советов береги (A. Недогонов, Нов. мир, 1947, №1, 34); И Фрунзе сказал: Наступи и задуши последнюю гидру – Крым (Луговский, 35); Вот покончим с меньшевиками, обезглавим буржуазную кобру. – а не кобру, а *гидру* – подсказал Хуриев (T. 1, 151); Пошел биться с *гидрой* контрреволюции (A. Толстой, 1977, 310);

Международная *гидра* капитализма подымает голову – говорил отец (Биб. пионера, т. 10-11). (Mokienko ve Nikitina, 1998, s. 117).

1.6. “Tiran” metaforu

Devrim ve iç savaş yıllarında Bolşevikler, kendilerini halkın efendisi ve halkı da köle olarak gören Çarlık rejimiyle amansız bir mücadele içinde olmuştur. Bolşevikler, iktidarı devralıncaya kadar ülke yönetimini elinde tutan, devletin imkânlarını halk için değil de kendileri için kullanan Çarlık rejimini “tiran” (тиран) olarak adlandırmaktadır. Sovyetlerin hazırladığı Rus Dilinin Açıklamalı Sözlüğü’nde “tiran” kelimesinin ilk ve temel anlamı “eski Yunan’da iktidarı zorla ele geçiren kimse” olarak verilmektedir. Buna ek olarak, sözlükte “tiran” sözcüğünün “keyfi ve zorbalıkla hareket eden hükümdar, despot” şeklinde ideolojik bir anlam kazandığı görülmektedir. Sözlükte “tiran” metaforu için Puşkin’den bazı örnekler verilir: “*Ve son hakarete kadar sana ödetildi, tiran!*” (*И до последней обиды отплатены тебе, тиран!*); “*Dünyanın tiranları! Ve siz, cesur olun ve dinleyin, ayağa kalkın, düşmüş köleler!*” (*Тираны мира! Тренируйте! а вы, мужайтесь, внемлите, восстаньте, падшие рабы*) (Tolkoviy slovar’ russkogo yazıka, 1935-1940, s. 709). “Varşovalı kadın” (Варшавянка) devrim türküsünde de Çarlık rejiminin despot yöneticilerinden “tiran” olarak bahsedilmektedir:

Нам ненавистны тиранов короны,

Цепи народа страдальца мы чтим.

(*Tiranların taçlarından nefret ediyoruz,*

Acı çeken bir halkın zincirlerini onurlandırıyoruz) (Revolutsionniye pesni, 1929, s. 3).

1.7. “Yuva” metaforu

İç savaş yıllarında iktidar kavgası Kızıllar (Bolşevikler) ile Beyazlar (Çarlık yönetimi) arasında yaşanır. Bu süreçte ortaya çıkan sosyo-politik gelişmelere bağlı olarak Sovyet dönemi Rus dilinde başka metaforik kullanımlar da ortaya çıkar. Kızıllar ile Beyazların arasındaki savaş yalnızca cenk meydanında yaşanmaz, aynı zamanda bu mücadele propaganda ve karalama çalışmalarıyla da devam eder. Bu bağlamda, Bolşevikler, Çarlık yanlısı askeri, siyasi ve toplumsal kesimleri kötüleme, aşağılama ve itibarlarını zedeleme amacıyla çeşitli benzetmeler kullanır. Bunlardan bir tanesi de Bolşeviklerin Çarlık yanlısı olan silahlı askeri kuvvetlerin saklandığı yerleri tanımlamak için kullandıkları “yuva” (гнездо) metaforudur. Bu metaforik kullanıma daha sonra Rus Dilinin Açıklamalı Sözlüğü’nde de yer verilir. Sözlükte “kuşların yumurtladığı, kuluçkaya yattığı ve yavrularını büyüttüğü yer” temel anlamı verilen “yuva” sözcüğü ideolojik bir anlam kazanarak “gizli bir saklanma yeri, sığınak” şeklinde de yorumlanmıştır: “*Hırsız yuvası (воровское гнездо), karşıdevrim yuvası (гнездо контрреволюции)*” (Tolkoviy slovar’ russkogo yazıka, 1935-1940, s. 18).

Parti toplantılarında, toprak zenginlerine ait kooperatiflerin paralarını yatırdıkları yerlerden bahsederken de “yuva” (гнездо) metaforu kullanılmaktadır: “Öte yandan, kulak¹¹ kooperatif *yuvaları* bankalar ve diğerleri aracılığıyla aynı şekilde sisteme kök salacaklar. Ancak onlar belli ölçüde

¹¹ Rus. “Кулак”. Bu terim, Sovyetler Birliği döneminde fakir köylülerin emeğini sömüren toprak sahipleri ve zengin köylü sınıfını ifade etmek için için kullanılırdı (Tolkoviy slovar’ russkogo yazıka, 1935-1940: 1545).

yabancı bir unsur olacaklar, tıpkı imtiyazlı işletmeler gibi” (“С другой стороны, кулацкие кооперативные гнезда будут точно так же через банки и т.д. вращаться в эту же систему; но они будут до известной степени чужеродным телом, подобно, например, концессионным предприятиям”) (Stalin, 1929).

1.8. “Çete” metaforu

Sovyet totaliter dilinde, devrim ve sosyalist ideoloji karşıtlığı yapan ve bu maksatla savaşan askeri birlikler ile silahlı örgütler için “çete” (банда) benzetmesinde bulunulur. Bu durum, Sovyet hükümetinin iktidarı devraldığı Çarlık rejimini ve ona bağlı askeri birlikleri meşru görmemesiyle ilişkilidir. Bu sebeple Sovyet liderler, Çarlık yanlısı askeri birliklerin devleti temsil etmeyerek meşru olmadıkları, onların eylem ve davranışlarının yasadışı olduğunun mesajını “çete” metaforuyla vermektedir. Muhteva bakımından “çete” sözcüğü belirli bir amaç doğrultusunda yasadışı faaliyet yürüten suç örgütleri anlamına gelmektedir. Kızılara göre, Beyaz Ordunun askerleri ve diğer örgüt mensupları tıpkı bir çete gibi davranmaktadır. Rus Dilinin Açıklamalı Sözlüğü’nde “haydut ya da holigan topluluğu” temel anlamında kullanılan “çete” sözcüğü ayrıca politik ve ideolojik mahiyetiyle “silahlı düşman, devrim karşıtı askeri birlikler” olarak yorumlanmaktadır: *Beyaz Muhafız çeteleri (Белогвардейские банды)*. Bununla birlikte “çete” metaforuyla anılan askeri birliklerin her bir üyesi için “haydut” anlamına gelen “bandit” (бандит) tabiri de kullanılmaktadır: *Emperyalist haydutlar (империалистичские бандиты)* (Tolkoviy slovar’ russkogo yazıka, 1935-1940, s. 85-86).

Sovyet siyasetçilerinin konuşmalarında, Çarlık rejimine bağlı askeri birliklere “çete” ifadesiyle atıfta bulunulduğu gözlemlenmektedir: “Guangzhou’da Kuomintang tarafından kurulan devrimci hükümet, işçilerin, köylülerin ve kent demokrasisinin en geniş kitleleriyle zaten bağlantı kurmuş ve onlara dayanarak, emperyalistler tarafından desteklenen karşı devrimci çeteleri yenilgiye uğratmıştır” (“Созданное партией Гоминдан в Кантоне революционное правительство успело уже связаться с самыми широкими массами рабочих, крестьян и городской демократии и, опираясь на них, разбило поддерживаемые империалистами контрреволюционные банды”) (Stalin, 1927).

1.9. “Gün batımı” metaforu

Rus iç savaşından zaferle ayrılan Bolşevikler, ağır darbe vurdukları karşı devrimciler ile onların savunduğu burjuva sisteminin çöküşe geçtiğini ve sonlarının yaklaştığını “gün batımı” (закат) metaforu ile vermektedir. Zira gün batımı güneşin gökyüzünden kaybolarak artık günün bitmeye yakın olduğuna işarettir. Sovyet hükümeti “gün batımı” metaforu ile devrim karşıtlarının sonunun geldiğini kastetmektedir. Bu gelişmelere bağlı olarak Rus Dilinin Açıklamalı Sözlüğü’nde “gün batımı” ideolojik içerik yüklenerek yeni bir anlam kazanmıştır. Söz konusu sözlükte ilk olarak “güneşin ufukta kaybolması” temel anlamına sahip olan “gün batımı” ideolojik olarak “son, hayatın sonu, ölüm” şeklinde yeniden yorumlanmaktadır: *Burjuva düzeninin çöküşü (закат буржуазного строя)* (Tolkoviy slovar’ russkogo yazıka, 1935-1940, s. 943).

Bazı bilimsel çalışmalarda, burjuva düzeninin ve kapitalist sistemin çöküşü, “gün batımı” ile özdeşleştirilmektedir: “Kapitalist rejimin yükseliş ve olgunluk dönemi, burjuvazinin kendi

egemenliğine düzenli, barışçıl ve muhafazakar demokratik biçim vermesiyle nitelenebilir; ancak sonunda, kapitalizmin *batışında* burjuvazi, kendi sömürü haklarını korumak için işçi sınıfına karşı iç savaş yöntemlerine başvurmak zorunda kaldı" ("Эпоха расцвета и зрелости капиталистического режима характеризуется тем, что буржуазия обрела упорядоченные мирные, консервативные демократические формы своего господства; но наконец, *на закате* капитализма, когда буржуазия вынуждена прибегать к методам гражданской войны против пролетариата, чтобы охранить свое право на эксплуатацию") (Троцкий, 1932).

1.10. "Çürümüşlük/Yozlaşmışlık" metaforu

Sovyetler burjuva sisteminin ülkede neden olduğu hukuksuzluk, yolsuzluk ve ahlâksızlıkları "çürümüşlük/yozaşmışlık" (гниль-гнилой) metaforu ile özdeşleştirmektedir. Rus halkı arasındaki adaletsizliğin ve eşitsizliğin bilincinde olan Sovyet hükümeti burjuvazinin yerine sosyalist ideolojinin benimsendiği yeni bir toplum oluşturma çabasıdadır. Öyle ki Çarlık yönetiminin işlevsiz politikaları ile "halkın kanını emen burjuvazinin oyunları" artık kendi devrinin sonuna gelmiştir ve ülkenin her kademesinde derinden hissedilen "çürümüşlük" sendromu giderek daha da belirginleşmiştir. Sovyet hükümeti bu sebeple siyasal ve toplumsal alanlarda çürümeye yüz tutmuş ne varsa hepsini yenilemeye ve değiştirmeye karardır. Bu bakımdan burjuvazinin sembolik mahiyette "çürüme/yozaşma" şeklinde nitelenmesi Rus Dilinin Açıklamalı Sözlüğü'nde de kendine yer bulur. Sözlükte "çürümüş, mahvolmuş, bozulmuş" temel anlamlarında kullanılan "gniloy" sözcüğüne ideolojik açıdan "ahlâki ve fikrî yönden yıkılma aşamasına ulaşmış, içten içe çürümüş" şeklinde bir anlam daha yüklenmiştir: *Kapitalizmin çürümüş temelleri* (гнилые устои капитализма) (Tolkoviy slovar' russkogo yazıka, 1935-1940, s. 578).

Sovyet liderleri, burjuva sisteminin olumsuzluklarını "çürümüşlük/yozaşmışlık" metaforu ile ilişkilendirmektedir: "Biz, halk ekonomisinin yeniden yapılandırılmasının bizlere Sovyet ekonomik bürokrasisiyle mücadeleyi güçlendirme, bu bürokrasiyi *çürümüş/yozaşmış* yabancı unsurlardan, sabotajcılardan, haşerelerden ve benzerlerinden temizleme hususunda yeni görevler dikte ettiğini söylüyoruz" ("Мы говорим, что реконструкция народного хозяйства диктует нам новые задачи по усилению борьбы с бюрократизм советско-хозяйственного аппарата, по очищению этого аппарата от *гнилых* и чуждых элементов, от вредителей и т.д. и т.п.") (Stalin, 1929).

Sovyetler ilerleyen yıllarda Komünist Partisinin kendi içinde meydana gelen yozaşmaları ve bozulmaları da "çürümüşlük/yozaşmışlık" (гнилой) metaforu ile açıklamaktadır: "Aksine, biz bu politikayı uygulayarak, sağ sapmayla ve bu sapmaya karşı uzlaşmacı yaklaşımlarla mücadeleye odaklanmak suretiyle Komintern'i güçlendirdiğimizi, oportünist unsurlardan arındırdığımızı, birimlerini Bolşevikleştirdiğimizi ve Komünist Parti'nin temsilciliklerinin işçi sınıfını yaklaştıran devrimci mücadelelere hazırlamasına katkı sağladığımızı düşünüyoruz. Çünkü parti, *yozaşmadan* arınarak güç kazanır" ("Мы же думаем, наоборот, что, проводя такую политику и заостряя вопрос на борьбе с правым уклоном и примиренчеством с ним, мы укрепляем Коминтерн, очищаем его от оппортунистом, большевизируем его секции и помогаем компартиям готовить рабочий класс к грядущим революционным боям, ибо партия укрепляется тем, что очищает себя от *гнили*") (Stalin, 1929).

1.11. “Tasfiye/temizlik” metaforu

Sovyetler Birliği’nde Komünist Partisi’nin büyümesiyle birlikte parti organlarının görev ve sorumluluklarını yerine getirirken sıkıntı ve aksaklıkların yaşanması hükümeti birtakım kararlar almaya sevk etmektedir. Sovyet liderler partinin politik ve ideolojik olarak sterilize edilmesi ve düşman unsurlardan arınması sürecini “tasfiye-temizlik” (чистка) metaforu ile açıklamaktadır (Kupina, 1995, s. 73). Sovyet lider Stalin döneminde yapılan “büyük temizlik” olayı, milyonlarca insanın tutuklandığı, göstermelik mahkemelerde birkaç dakikaya sıkıştırılan yargılamalarla infaz edildiği veya GULAG toplama kamplarına gönderildiği; “halk düşmanı”, “halk düşmanının babası/oğlu” gibi fişlemelerle tüm toplumun potansiyel suçlu olarak nitelendirildiği 1937-1938 yılları, Rusya tarihinde bir “kıyım süreci” olarak tanımlanmaktadır (Tan Metreş, 2017, s. 68). Tasfiye hareketinin yalnızca parti üyelerini değil, asker, siyasetçi ve sanatçı gibi farklı kesimlerden insanları da hedef aldığı görülmektedir. Devrim karşıtı olanların “temizlenmesi” sürecine, parti içerisinde İ. Stalin’e muhalif olduğu bilinen devrimin kurucu ve sembol isimleri dahi eklenir (Saraç, 2020, s. 901). Bu bağlamda bu süreçte Sovyet totaliter dilinde “çistit” (чистить) fiilinin “tasfiye etmek” ve mastar fiilin isim hali olan “çistka” (чистка) sözcüğünün de “tasfiye” anlamlarıyla politik-ideolojik bir hüviyet kazandığı göze çarpmaktadır. Rus Dilinin Açıklamalı Sözlüğü’nde, “kiri çıkarmak, temizlemek ve arındırmak” gibi temel anlamlarıyla verilen “çistit” sözcüğü metaforik kullanımıyla “zararlı, gereksiz, yabancı unsurlardan kurtulmak, faydalıyı faydasız olandan ayırmak amacıyla denetime tabi tutmak” şeklinde yorumlanmaktadır: *Parti örgütünü arındırmak (чистить партийную организацию)*. Yine “çistit” fiilinden türetilen ve isim hali “çistka” (temizleme, arındırma) olan sözcüğe de Sovyet totaliter dilinde metaforik bir kullanımla “tasfiye ve temizlik” gibi ideolojik bir anlam yüklendiği görülmektedir: *Bürokratik ve idari yapıda temizlik ya da tasfiye yapma (чистка советского аппарата)* (Tolkoviy slovar’ russkogo yazıka, 1935-1940: 1280). Bu dönemde Sovyet kurumlarında çalışanların ve parti organlarının denetime tabi tutulduğu; bunun neticesinde devlete ve sosyalist ideolojiye aykırı davranan zararlı ve yabancı unsurların partiden tasfiye edildiği gözlemlenmektedir. Sovyet lider J. Stalin bir konuşmasında “*Tasfiye, parti tarafından Marks, Lenin ve Stalin doktrinine göre gerçekleştirilir*” (чистка осуществляется партией с позиции учения Маркса – Ленина – Сталина) sözleriyle bir nevi tasfiye eyleminin nasıl bir çerçevede yapıldığına işaret etmiştir (Kupina, 1995, s. 73). Sovyet totaliter dilinde “tasfiye-temizlik” metaforu ile oluşturulmuş önemli slogan ve ifadelerden bazıları şunlardır: *Rusya genelinde “Tasfiye! («чистка!» во всероссийском масштабе); Parti tasfiyesi (партийная чистка (чистка партии); Büyük tasfiye (великая чистка); Stalinist tasfiye (Сталинская чистка)*” (Mokienko ve Nikitina, 1998, s. 662).

Sovyet liderleri, konuşmalarında partinin güçlenmesinin, bürokrasinin zararlı unsurlarının temizlenmesiyle mümkün olabileceğini vurgulamaktadır: “Son olarak, parti *temizliği* sloganı meselesi. Sovyet ekonomik, sendikal ve kooperatif örgütlerimizi güçlendirmenin ve onları bürokrasi pisliğinden *temizlemenin*, partinin kendisini keskinleştirmeden mümkün olabileceğini düşünmek gülünç olurdu” (“Наконец, вопрос о лозунге *чистки* партии. Было бы смешно думать, что можно укрепить наши советско-хозяйственные, профсоюзные и кооперативные организации, можно *очистить* их от скверны бюрократизма, не отточив самую партию”) (Stalin, 1929).

Bu metafor bu dönemde başka mecralarda da kullanılmıştır. Örneğin uluslararası basın, Stalin döneminde Komünist Parti organlarına ve sosyalist ideolojiye zarar verdiği düşünülen parti mensupları başta olmak üzere birçok kesimden insanın maruz bırakıldığı “Büyük Temizlik” operasyonunu ve şiddet içeren bu olayları “Stalin temizlikleri” (Сталинские чистки) olarak nitelemektedir: “Период государственного террора, обрушенного Сталиным на советский союз в 1935-1938 гг. известного на западе как «сталинские чистки» (1935-1938 yılları arasında Stalin’in Sovyetler Birliği’ne uyguladığı devlet terörü dönemi, Batı’da “Stalin temizlikleri” olarak bilinir)” (Mokienko ve Nikitina, 1998, s. 662).

1.12. “Hapishane” metaforu

Geçtiğimiz asrın başlarında Rusya coğrafyasında meydana gelen halk isyanlarının, Ekim Devrimi ile iç savaşın temel nedenlerinden biri, Çarlık hükümeti ve burjuvazinin halk üzerinde artan baskılarıdır. Sovyet hükümeti, Çarlığın ve burjuvazinin asırlar boyunca köylüleri ve işçileri sınıfsal olarak hor görmelerini, onlara hayatın hiçbir alanında adil ve eşit davranmayışlarını ve sömürüye dayalı yaşam şekillerini her fırsatta ağır şekilde eleştirir. Bolşevikler, bu çerçevede Çarlık Rusya’sında sadece saray erkânı, Rus asilleri, din adamları, entelektüeller ile sanatçıların söz sahibi olduğu, köylü ve işçi halkın emeklerinin sömürüldüğü siyasal ve toplumsal düzeni “hapishane”ye benzetirler. Bu metaforik yaklaşım Rus Dilinin Açıklamalı Sözlüğü’nde de karşılık bulmaktadır. Sözlükte ilk olarak “hüküm giymiş kimselerin tutulduğu yer, mesken” olarak tanımlanan “hapishane” sözcüğü, temel anlamına ek olarak “yaşamın zor olduğu ve baskı altında yaşanan bir yer” şeklinde ideolojik bir mana ile karşımıza çıkmaktadır. Örneğin “Çarlık Rusya’sı halkların yaşadığı bir hapishaneydi (Царская Россия была тюрьмой народов)” (Tolkoviy slovar’ russkogo yazıka, 1935-1940, s. 843). 1961’de Moskova’da gerçekleşen Sovyetler Birliği Komünist Partisi Kongresi’nde de yine Çarlık Rusya’sı için “halkların hapishanesi” (тюрьма народов) tabiri kullanılmaktadır:

İktidarı devralan Sovyet hükümeti, Çarlık rejimi dönemini sembolik olarak hapishaneye benzetmektedir: “Çarlık Rusyası “halklar hapishanesi” olarak adlandırılırdı. Sovyetler Birliği ise halkların kardeş ailesi, dostluk ve milletlerin yükseliş ülkesi olarak anılıyor. Sovyet sistemi, daha önce ezilmiş ve haklarından mahrum bırakılmış, tarihsel gelişimlerinin farklı aşamalarında olan, ataerkil-klan düzeninden kapitalizme kadar uzanan tüm halkları yeni bir yaşama yükseltmiş ve onların gelişmesini sağlamıştır)” (“Царскую Россию называли «тюрьмой народов». Советский Союз называют братской семьей народов, страной дружбы и расцвета наций. Советский строй поднял к новой жизни, привел к расцвету все ранее угнетенные и бесправные народы, стоящие на разных ступенях исторического развития, от патриархально-родового строя до капиталистического”) (XXII. Syezd Kommunističeskoj Partii Sovetskogo Soyuza, 1962, s. 153)

Dışarıya kapalı bir devlet olması ve iç bünyesinde kaotik bir toplum yapısına bürünmesi, dağılmasına yakın dönemlerde Sovyetler Birliği için de “hapishane” benzetmesinin kullanılmasına sebebiyet vermiştir:

“Sovyet gerçekliğinde sosyalizmin inşası değil, eski ulusal birliği ve bölünmezliği olan Rusya’nın, eski halklar hapishanesinin yeniden canlanması yaşıyor” (“В советской действительности идёт не строительство социализма, а возрождение старой национальной

единонеделимой России, возрождение старой тюрьмы народов”) (Mokienko ve Nikitina, 1998, s. 615).

SONUÇ

1917 Ekim Devrimi ile birlikte Rus topraklarında yaşanan sosyo-politik süreçlerin etkisi ve siyasal ideolojinin baskılarıyla "Sovyet totaliter dili" adında yeni bir dilin doğuşu kaçınılmaz olmuştur. Dilin düşünceyi ve gerçekliği şekillendirmedeki gücünün farkında olan Sovyet hükümeti hedefine ulaşmada bu yeni dili ideolojik bir araç olarak kullanmıştır. Zira siyasal ideolojiler öncelikle dilde hayat bulurlar. Bu açıdan iktidar politik söylemlerinde, devlet politikaları ile ideolojisini halkın bilincine yerleştirmek ve kalıcılığını sağlamak için sıkça metaforik kullanımlara başvurmuştur. Nitekim metaforlar totaliter yönetimlerde kitlelerin duygu, düşünce ve bilgilerini politize etmede önemli bir role sahiptir. Bu bağlamda söz konusu çalışmada, Sovyet totaliter dilinde kullanılan propaganda aracı olarak metaforların anlamsal ve işlevsel yönleri semantik ve kültürdibilimsel yöntem çerçevesinde incelenmiştir. Bu araştırmanın neticesinde Sovyet dönemiyle ilgili birtakım bilgi ve bulgulara ulaşılmıştır. Bunlardan bazıları şunlardır:

İncelenen metaforların (haşere, köpek, parazit, hapishane vb.) temel anlamlarının yanı sıra Sovyet totaliter dilinde birtakım politik ve ideolojik anlamlar kazandığı görülmüştür.

Bu metaforların halkın bilincinde "düşman" imgesi yaratma, ideolojik düşmanlığı körükleme ve toplumsal kontrolü sağlama gibi işlevleri olduğu değerlendirilmiştir.

İktidar söyleminde devrim karşıtı addedilen Çarlık Rusya, burjuvazi, entelijansiya ve kapitalistler bu metaforlar yoluyla ötekileştirilmiştir.

Sovyet rejimi, Çarlık Rusya'sını, burjuvaziyi, entelijansiyayı, kapitalistleri, sömürgecileri ve diğer devrim karşıtlarını tanımlamada ve betimlemede çeşitli metaforlardan faydalandığı tespit edilmiştir. Genel olarak devrim karşıtları için *haşere, köpek, parazit, örümcek, tiran, köpekbalığı ve hidra*; sömürgeciler için *örümcekler*; emekçiler için *sinekler*; devrim karşıtı silahlı örgütler için *çete*; burjuvazi ve kapitalist sistemin çöküşü için *gün batımı* gibi metaforik kullanımları tercih ettiği gözlemlenmiştir.

Sovyet hükümeti bu tarz metaforik kullanımlarla olay ve olguları abarttığı ve dönemin siyasi, ekonomik ve toplumsal sorunlarını kamufle etmeye çalıştığı anlaşılmıştır.

Sovyet hükümetinin dil politikaları kapsamında hazırlattığı "Rus Dilinin Açıklamalı Sözlüğü"nde (Толковый словарь русского языка) bu çalışmada incelenen metaforik kullanımların yansımaları görülmüştür. Ayrıca, bu sözlüğün söz konusu döneminde gerçekleşen politik, ideolojik ve toplumsal süreçler ile ilgili sayısız kelime, tanım, terim ve slogan içerdiği tespit edilmiştir. Ancak, Rus topraklarında meydana gelen siyasi ve toplumsal süreçlerden kaynaklı olarak Sovyet dönemi Rusçasında ortaya çıkan söylemlerin çoğu genellikle temel anlamlarıyla kullanılmıştır. Bu çalışmada ele alınan ifadelerin yalnızca temel anlamlarında kullanılmadığı, aynı zamanda ideolojik boyutlar içeren politik söylemler olduğu görülmüştür. Nitekim Sovyet totaliter dilinde kişiler, gruplar, olay ve olguları tanımlama ve tasvir etmede bu söylemlerin ideolojik bağlamda metaforize edildiği (sembolleştirildiği) anlaşılmıştır.

Sonuç olarak, incelenen metaforlara bakıldığında Sovyet iktidarının hedef tahtasında, Çarlık rejimi, burjuvazi (dvoryanlar), entelijansiya, toprak ağaları, kapitalistler, sömürgeciler ve asalaklar

gibi devrim karşıtlarının olduğu ortaya çıkmıştır. Bu çalışmanın, gelecekte farklı totaliter rejimlerin dillerindeki metaforik kullanımları farklı perspektiflerle ele alacak araştırmalar için bir ön adım teşkil ettiği kanaatindeyiz.

KAYNAKÇA

- Budayev, Eduard ve Çudinov, Anatoliy (2009). *Lingvistiçeskaya Sovetologiya (Predisloviye. Vvedeniye. Çast I. Voznikoveniye i Evolutsiya Lingvistiçeskoj Sovetologii*. <http://www.philology.ru/linguistics2/budaev-chudinov-09.htm> (Erişim Tarihi: 27.05.2024).
- Çaylak, Hanife (2017). "Ekim Devrimi'yle Dile Gelen Bir Dil Olgusu Olarak "Novoyaz". *6th International KTUDELL Conference (17-18 Mayıs)*, Trabzon, 194-202.
- Çetin, Halis (2002). "Totalitarizm: İdeolojik ve Toplumsal İnşa Araçları". *C. Ü. Sosyal Bilimler Dergisi*, 1, 15-43.
- Kolonotski, Boris (1994). *Antiburjuaznaya propaganda i "antiburjuyskoye" soznaniye. anatomiya revolyutsii. 1917 god v rossii: massi, partii, vlast'*. Glagol: SPB.
- Kupina, Nataliya (1995). *Totalitarniy Yazık: Slovar' i Reçeviyeye Reaktsii*. Ekaterinburg – Perm': İzdatel'stvo Uralskogo Universiteta.
- Mokiyenko, Valariy ve Nikita, Tatyana (1998). *Tolkoviy slovar' yazıka sovpedepii*. Harkov: Folio press.
- Niva, Jorj (1999). *Vozvraşeniye v Evropu: Stat'i o Ruskoy Literature*. Moskva: Vıssaya şkola.
- Öksüz, Gamze (2002). "Rusya'daki Sosyo-Kültürel Değişimlerin Dil Üzerindeki Etkilerine Ve Rusçanın Geçirdiği Gelişim Aşamalarına Genel Bir Bakış". *II. Uluslararası Asya Dilleri ve Edebiyatları Sempozyumu*, 21. Yüzyılda Asya Dillerinin Öğretimi, Erciyes Üniversitesi, 3-4 Mayıs, 29-46.
- Revolutsionniye Pesni (1929). "İnternatsionalen". Peçernı: İzd. Peçerskogo Uezd. Komiteta. <https://dspace.ut.ee/server/api/core/bitstreams/c0c31414-a2fd-4f11-a799-dd9f0e67188e/content> (Erişim Tarihi: 26.06.2024).
- Revolutsionniye Pesni (1929). "Varşavyanka". Peçernı: İzd. Peçerskogo Uezd. Komiteta. <https://dspace.ut.ee/server/api/core/bitstreams/c0c31414-a2fd-4f11-a799-dd9f0e67188e/content> (Erişim Tarihi: 26.06.2024).
- Robbins, Anthony (1995) *İçindeki Devi Uyandır*, (Çev. Belkıs Çorakçı). İstanbul: İnkılap Kitabevi Yayınları.
- Rupnik, Jacques (1993). *Totalitarizmin Yeniden Değerlendirilmesi. Sivil Toplum Ve Devlet*, (Çev. Ahmet Çiğdem) (Der. John Kean). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Saraç, Hanife (2019). *Sovyet Propaganda Dili (Bir Asrı Geride Bırakan Ekim Devrimi'nin Getirdikleri)*. İstanbul: Değişim Yayınları.
- Saraç, Hanife (2020). "'Kuruşunlanan Slavbilim': Stalin Tasfiyelerinden Payını Alan Slavistler". *Karadeniz Araştırmaları*. XVII/68: 901-920.
- Stalin, Josef (1949). *Soçineniya*. T. 10. Moskva: OGİZ; Gos. izd. Politiceskoy literaturı, 3-59. (1 Ağustos 1927'de Merkez Komitesi ve Merkez Kontrol Komisyonu'nun birleşik oturumundaki konuşma, https://c21ch.newcastle.edu.au/stalin/t10/t10_01.htm (Erişim Tarihi: 15.03.2024).

- Stalin, Josef. (1949). *Soçineniya*. T. 12. Moskva: Gos. izd., političeskoy literaturı, 1-107 (Nisan 1929'da VKP(b) Merkez Komitesi ve Merkez Kontrol Komisyonu'ndaki açılış konuşması, https://c21ch.newcastle.edu.au/stalin/t12/t12_01.htm (Erişim Tarihi: 15.05.2024).
- Tan Metreş, Eda (2017). "Stalin: Devrim Üniversitesinden Sovyet Olimpos'una". Ayla Kaşoğlu (ed.), *Liderlerin Sovyeti: Devrimden Perestroykaya içinde* (Cilt 1, 41-78). İstanbul: Çeviribilim Yayınları.
- Tolkoviy slovar' russkogo yazıka (1935-1940). Pod. red. D. N. Uşakova (t. I-IV.). Moskva: Gos. İn-t 'Sov. Entsikl', OGİZ, Gos. İzd-vo inostr. İ nats. slov.
- Troçki, Lev (1932). *Burjuaziya, melkaya burjuaziya i proletariat*. Oglavljeniye stat'i iz "bulletenya oppozitsiya", <https://www.marxists.org/russkij/trotsky/works/trotm325.html> (Erişim Tarihi: 12.03.2024.)
- Yapıcı, Fatih (2017). "Sovyet Dönemi Dil Politikaları". Ayla Kaşoğlu (ed.), *Liderlerin Sovyeti: Devrimden Perestroykaya içinde* (Cilt 1, 291-313). İstanbul: Çeviribilim Yayınları.
- XXII. Syezd Kommunističeskoy Partii Sovetskogo Soyuzı (1962). "İstoričeskiye Pobedy Sotsializma" Moskva: Gos. İzd. Političeskoy Literaturı (Stenograficheskij otchet I), 17-31 Oktyabrya, 149-154, https://istmat.org/files/uploads/52747/22_sezd_chast_1_1962.pdf (Erişim Tarihi: 12.15.2024).